

HISTÒRIA

VICENT BAYDAL SALA

Representant la nació a l'Antic Règim

Inserit en el renovat interès de la historiografia europea per la història política de l'Antic Règim, aquest volum fa una contribució remarcable a l'estudi de la representació política en la Monarquia Hispànica i, en particular, a Catalunya.

«Solo las resoluciones que se toman en Cortes de un Reyno, ò Provincias, son las que se atribuyen à la Nacion, y por ellas se merece aquella el credito ò descredito, à diferencia de las resoluciones particulares que [...] acreditan ò afrentan un Territorio ò una Familia, pero no la Nacion, que solo se representa en sus Braços unidos. Toda la Nacion Cathalana, junta en los Braços, resolvió el defenderse por el Rey en cuyo dominio estaba». Era la justificació, raonada i orgullosa, que feien en l'escrit *Lealtad cathalana purificada* els defensors a ultrança de la causa austriacista poc abans de la caiguda de Barcelona l'11 de setembre del 1714: si tota la nació havia pres una decisió a través del conjunt dels seus representants, ells la durien a terme fins a la darrera de les conseqüències. Una actitud que va cridar poderosament l'atenció de l'Europa de l'època i que també ha esperonat en la contemporaneïtat els estudis historiogràfics sobre els interessos i les aspiracions polítiques dels catalans durant la Guerra de Successió.

En les darreres dècades, de fet, aquests estudis s'han inserit en els corrents globals europeus de renovat interès per la història política baix-medieval i moderna, des dels grans projectes de recerca sobre la formació de l'Estat encapçalats per Jean-Philippe Genet i Wim Blockmans fins a les anàlisis globals sobre els sistemes institucionals i la cultura parlamentària de John Watts, Michel Hébert o Michael A. R. Graves, passant per les investigacions que han fet particular èmfasi en el paper de la fiscalitat i el crèdit públic, com les de Richard Bonney, William M. Ormrod o David Stasavage, o les que s'han interessat especialment en les teories ideològiques, la participació i la representativitat, com les de Jan Dumolyn, Quentin Skinner o Martin Van Gelderen. I és justament en l'entorn d'aquest darrer camp on els grups de recerca dels catedràtics de la Universitat Pompeu Fabra Joaquim Albareda i Tomàs de Montagut van organitzar un congrés interna-

cional sobre la representació política en l'Antic Règim que ha vist publicades en el present volum les seues principals aportacions, en coordinació amb el grup de recerca del també catedràtic Manuel Herrero Sánchez, de la Universidad Pablo Olavide.

D'ESCÒCIA A LÜBECK: ALGUNS CASOS EUROPEUS

Una de les principals virtuts del llibre és la de mostrar una àmplia varietat de casos de l'Europa occidental, que mostren la gran diversitat que, dins d'una mateixa cultura política comuna, podien prendre les formes de representació, en funció dels contextos, els condicionants, les característiques i les evolucions pròpies de cada territori. Això permet, d'una banda, accedir de manera ràpida i directa a una part d'aquesta varietat a qualsevol interessat en la qüestió i, de l'altra, estirar de diversos fils de recerca i reflexió als investigadors que s'hi dediquen, com ara els que planteja l'esmentat Wim Blockmans en el seu capítol preliminar, sobre els principals factors generals que van emmarcar la participació política a Europa entre els segles XIII i XVIII. Però, alhora, també es poden inferir interessants suggeriments de treball a partir de diversos casos particulars, com els que aborden John R. Young per al cas del Parlament d'Escòcia, amb els seus cinc estaments en època moderna i la seua lliure integració en el del Regne Unit el 1707, o Carlo Bitossi per a la república urbana de Gènova, amb un complex sistema de participació que combinava les faccions, els clans familiars i les divisions socials, que, en tot cas, va tendir al tancament i l'oligarquització durant els segles moderns.

Igualment, també resulta engrescadora la visió renovadora sobre la pluralitat de formes de representació i participació política al Regne de França a diverses escales, com ara les comunitats rurals, segons posa en relleu Antoine Follain, les viles i ciutats, com les del Llenguadoc, que són objecte d'anàlisi per part de Gilbert Larguier, o fins i tot les províncies, moltes de les quals, com ara Breta-

Joaquim
ALBAREDA i
Manuel
HERRERO
SÁNCHEZ (ed.)
Political representation in the Ancien Régime
Nova York /
Abingdon:
Routledge,
2019, 352 pp.,
128,88 €;
44,45 € (ebook)

nya, Navarra, Borgonya, el Delfinat, la Provença o el mateix Llenguadoc, tenien assemblees representatives amb majors o menors competències i amb evolucions diverses, segons destaca Marie-Laure Legay en el seu capítol. Així mateix, és d'un interès especial el text de Thomas Weller sobre la representació i la comunicació simbòlica de les ciutats lliures del Sacre Imperi Romanogermànic, aquelles que no reconeixien més autoritat política directa que la dels successius emperadors, com ara Frankfurt, Colònia, Hamburg o Lübeck, atès que la seua visió va plena de claus explicatives que serveixen per a comprendre més bé el tipus de republicanisme que regia en moltes ciutats i territoris europeus durant l'època moderna.

UNA MONARQUIA HISPÀNICA PLURAL I DIVERSA

L'altra part del llibre es concentra en la gran pluralitat i diversitat de sistemes polítics que van conuiu a la Monarquia Hispànica, especialment fins a les pèrdues territorials i les transformacions absolutistes i centralitzadores del segle XVIII. En aquest sentit, l'esmentat Manuel Herrero mostra amb precisió la riquesa d'aquest model policèntric, que incloïa regnes, principats, ducats i comtats d'arreu d'Europa occidental i Amèrica, tot fent especial èmfasi en la importància de l'autonomia municipal com a espai de representació i participació política, i també de negociació permanent amb la Corona. Un espai, no obstant això, que es va veure afectat per la intensificació de la intervenció reial i un notable procés d'oligarquització, segons es pot observar, per exemple, a través del cas de la ciutat de Còrdova, ací tractat per Bernardo

Ares. En relació amb això, el capítol de José Ignacio Fortea analitza el particular cas de les Corts de Castella, que des del segle XVI van ser convocades sense la presència dels estaments de la noblesa i l'Església, de manera que el de les divuit ciutats reials va arrogar-se la veu del conjunt

Montagut, que aborda la seua constitució plural i composta, tot i certs intents a final del segle XIV de conformar una estructura de Regne Unit, i les de Gregorio Colás, Carmen Pérez Aparicio i Lluís Guia, que ofereixen, respectivament, una panoràmica general dels principals elements del sistema institucional representatiu i d'autogovern dels regnes d'Aragó, València i Sardenya. A continuació, en darrer terme, una de les parts més recixides de l'obra és la dedicada al cas de Catalunya, especialment durant la segona meitat del segle XVII i començaments del XVIII, un període caracteritzat per la gran vitalitat del constitucionalisme i l'eixamplament institucional i polític produït entorn de la Guerra de Successió. Així ho mostren Eduard Martí i Josep Capdeferro, a través dels exemples de la Conferència dels Comuns com a organisme consultiu i rector de les institucions estamentals catalanes i del Tribunal de Contrafaccions com a nova entitat judicial encarregada de garantir per a tots el compliment de les constitucions del país, o el mateix Joaquim Albareda, qui insisteix, a més a més, en la particular transversalitat social del republicanisme modern a la ciutat de Barcelona.

En definitiva, un llibre ric i suggestiu, que obri nous interrogants i incita a aprofundir les investigacions al voltant d'un tema de tanta actualitat com la naturalesa i l'abast de les institucions representatives i la participació política a l'hora no només de governar, sinó també de promoure la justícia social i cohesionar la col·lectivitat a través dels consensos davant els recurrents conflictes. ■

Sentència del Tribunal de Contrafaccions, 1704. Fotografia: Arxiu Corona d'Aragó

del regne. Dins d'ell, en tot cas, no estaven les pertanyents als territoris bascos, que, com detalla Susana Truchuelo, sempre van preferir mantenir una negociació bilateral al marge amb la Corona, alhora que desenvolupaven les competències de les Juntes Generals de Biscaia, Guipúscoa i Alaba.

Finalment, la Corona d'Aragó rep també una especial atenció, en primer lloc a través de quatre aportacions diferents: la del citat Tomàs de